

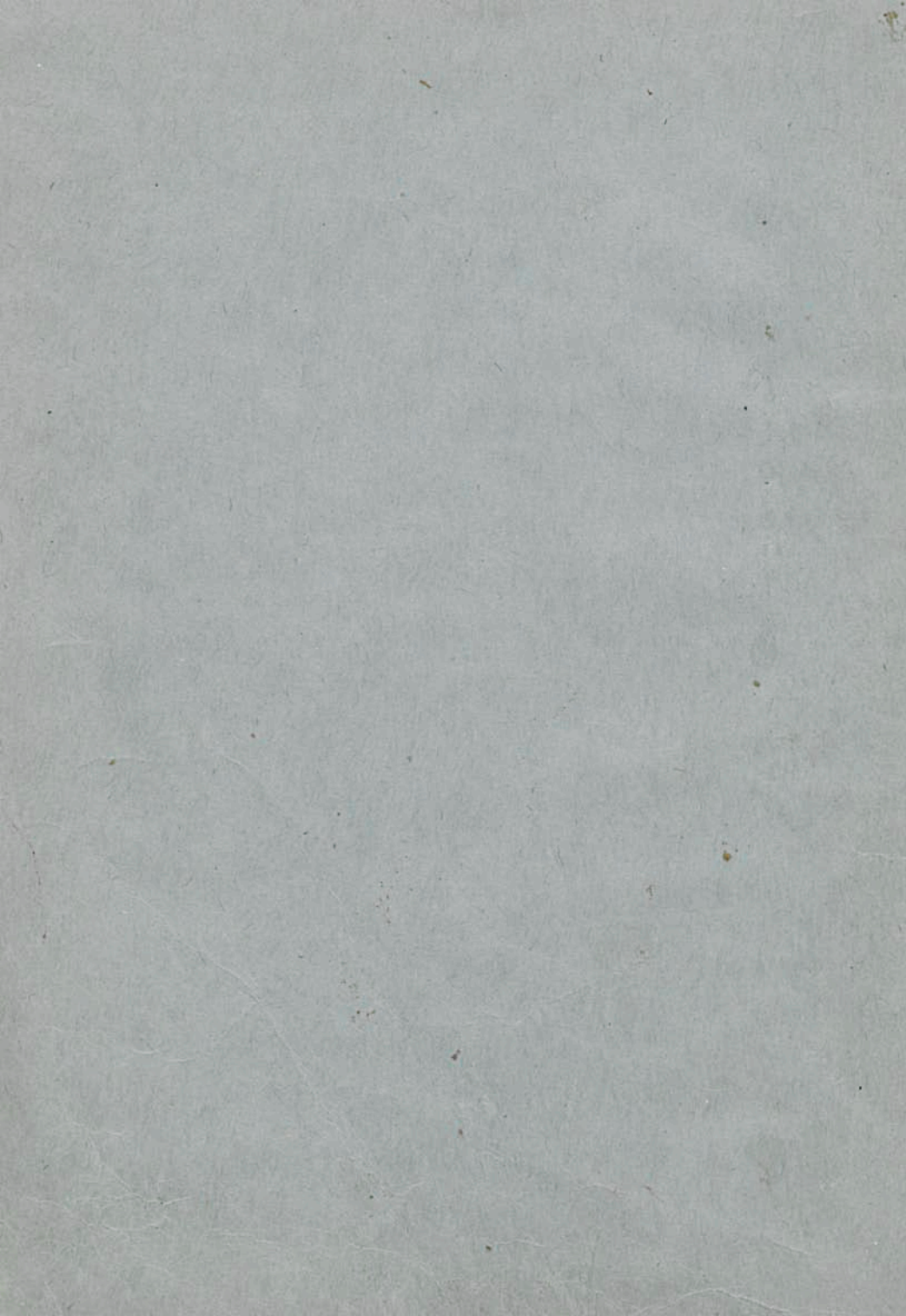
Ба 42272

КРЕМЪ ВЪСТАВКА
ШЕРА

5 094
A-87

Аб душы маладзежы. 8

1994 г.

Хто можа згадаць, якіе скарбы крые ў сябе душа дзіцяці, што—узросшы—дадуць маладыя пакаленьні? Хто ацэніць тую шкоду, якую робіць сьмерць без пары, ці жыцьцёвыя злыбеды маладым душам?

У польскага пісьменніка Данілоўскага ёсьць дзіўнай красы аповесьць: „З мінуўшых дзён“. Сьветлымі, чудаўнымі фарбамі рысуе артыста абраз душы дзіцяці—героя.

Дзесь у тайдзе халоднага Сыбіру памёр смелы ваяка за лепшую долю братоў сваіх. Счэз чэлавек, быццам і ня было яго. Але ня счэзьлі вялікія ідэалы, за каторыя аддаў ён сваё жыцьцё: ў душы сына—хлопчэняці з малых дзён збудзілася любоў да людзей, міласьць да ўсіх, каму цяжка жывецца у працы непаспэўнай, каго скрыўдзіла доля ліхая.

Дзіця расьце між людзьмі, каторым ненавісна ўселякая крыўда. І ў гэтай атмасфэры буйна расцьвітаюць заложныя ў душы яго зерняты, даюць багаты ураджай. Хлопчык з болямі у сэрцы глядзіць на волікаў, што пад цяжкім ярмом аруць зямліцу—на карысьць людзям. Слязьмі ў вачох слухае ён аповесьць аб тым, як бедныя кітайцы на сьпякоце працуюць, збіраючы гарбату, каб мы мелі што піць. Жаль зьнімае душу яго і так хочэцца памагчы гэтым нешчасным, даць ім хоць крыху адпачынку і ўдэхі...

Гэтакія думкі роюцца ў дзіцячай галоўцы,—і вось родзіцца ў ёй смелая жаданьне: знайсці чудатворную кветку папараці і таёмнай сілай яе даць шчасьце ўсяму жывому на зямлі.

Калі па вёсках народ спраўляе сьвята Купалы, калі скрозь палаюць вогнішчы і пануе радасьць між людзьмі,—у цёмную ночку, укапіўшыся с цёплай пасьцелькі, цішком прабіраецца ў лес малады хлопчык. Гараць яго вочкі, рукі самі выцягваюцца ўперад—да кожнага аганьку, што мігнуў між зьлёненымі зарасьлямі. Скачуць аганькі і вабяць хлопчыка глыбей і глыбей у гушчар, у топкае вадота. Але ён не глядзіць ні на што: сьветлая думка развеве вадому ночы, разганяе ўселякія страхі, што сьцерагуць закладтай кветкі купальскай.

Скачуць вогнікі—раз блізка, то ізноў далёка. І радасьць дзіўная напаўняе сэрца дзіцяці: ён бачыць кветку, ён дастане яе,—і ня будуць ужо волікі цягаць ярма на плячо, і ня будзе ўжо кітаец надрываць свае сілы, абліваючыся потам!

Скачуць вогнікі,—слабеюць сілы дзіцяці. Вязнуць ногі яго: балота цягне у глыб, туліць і вабіць у мягкую пасьцельку сваю.

Хлопец утануў у балоці: яго ахвяра прапала дарэмна. Сьмерць затушыла мо' вялікі будучы сьветач?

Чытаючы апавяданьне аб тым хлопчыку—герою, родзіцца ў душы думка: колькі гэтых святачоў тушыць не балота, а жыцьцё? І пачынаеш неспакойна шукаць спосабу, каб захаваць на ўсё жыцьцё тые добрыя, светлыя ідэалы і жаданьні, што напашняюць сэрца моладзі.

Німа такой ахвяры каторай у маладыя тады мы пашкадавалі-бы дзеля сьвятой справы. Ніхто так не прыймае горача да сэрца крыўды людзкой, як маладзёж. Але цяжкое жыцьцё, змагацьне за кусок хлеба, крыўды і несправедлівасьці якіе спатыкаем мы па сваёй дарозі,—усё гэта, быццам тое балота, забівае ў нас найлепшую частку душы: **любоу да чалавека.**

Ад цяжкай працы грубеюць рукі і грубеюць душы. Замест гарачага жаданьня працаваць дзеля сваёй бацькаўшчыны, аддаць усё слы сваім братам і змагацца за лепшую долю людзей—у сэрцы нашым, змучэным уселякімі злыбодамі, ажываецца халодны камень. І ходзіць людзі па сьвеці, быццам жывыя нябошчыкі. Халад магільны ідзе ад іх і марозіць усё жывыя расткі, хаця жывуць яны ў шчасьці і дастатку: нішто не сарэвае іх, апрача думкі аб сваёй карысьці...

Глядзіш на нашу моладзь і загадываеш: колі і вас с часам, ідзіна замрэ—для грамадзянства? Хто удзержыцца на тэй дарозі, што цяпер злучае нас усіх у вялікую братнюю сям'ю? Хто дзеля багацьця, дзеля вывшэньня над сваім братам адрачыцца ад сьветлых думак моладасьці, або горэй: будзе аг ёвываць іх і ваеваць с тым, у што верыў калісь сам, за што ітоў быў аддаць жыцьцё? „Жніво чекае, а работнікаў мала“—гэтак заўсёды вядзецца ў грамадзянскай працы. І каб сілы нашы прыбывалі, каб усё болей і болей працаўнікоў выходзіла на работу на ніве народнай, трэба рупіцца аб тое, каб маладзёж наша развівала ў сабе усё лепшыя зачаткі, якіе ў душы яе змалку заложэны.

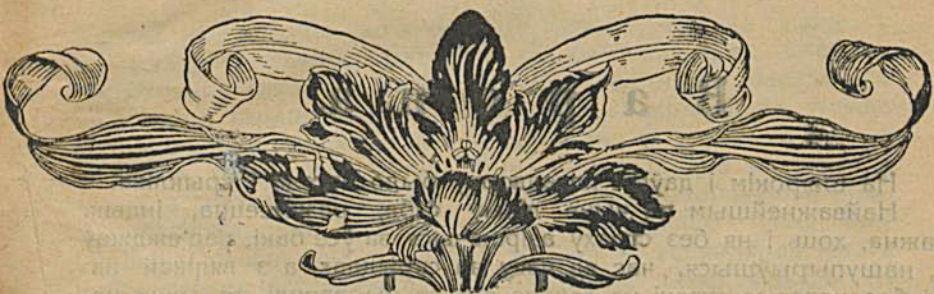
Развівайце ў сябе **любоу да чалавека**,—і для вас заўсёды будзе дораг родны край і народ, цёмны, бедны, забыты Богам і людзьмі.

Развівайце **любоу да народу**,—і сэрцэ вашэ у сталыя гады будзе атклікацца гарачым пратэстам на кожную крыўду.

Развівайце **міласьць да слабых і загнаных**,—і ніколі не забудзецца ў шчасьці аб нядолі, што на сьвеці пануе, і ніколі не паложыце рук, кажучы: „мы сваё атпрацавалі,—ніхай іншыя становяцца на работу“.

У чыстых сэрцах моладзі німа мейсца на блабіе інстынкты. Захавайце ж сэрцы вашы чыстымі на ўсё жыцьцё і памятайце, што светлыя сны вашы аб волі, роўнасьці і брацтве—збываюцца, што з усходам сонца яны не разсеваюцца разам з цемрай начной, а становяцца праўдай жыцьцёвай. Гартуйце душы вашы, каб халадны сівер іх не замарозіў, каб вечна аставаліся маладымі, і ніякая сіла не здалее зрабіць у іх жаданьня працаваць для сьвятой ідзі.

Будучына дзержыцца на вас, моладзі,—будучых грамадзянах сваей старонкі. Дык пільнуйцеся, каб гразь і балота жыццёвыя не затапілі у глыбіні сваей усе лепшыя сьветлыя думкі вашы, зводзячы з дарогі да чудаўнай кветкі Купальскай, што суліць шчасьце і долю і рабочаму—кітайцу, і пад'ярэмным волікам...

З вясной.

Як зышла сьвятая
Веселасьць вясны,—
Цэлы сьвет скідае
Зімавыя сны.

Сэрцэ шчасьцем бьецца,
Кроў кіпіць агнём,
Песьня раздаецца:
Волей не засьнём!

Песьня ў высь імчыцца,
Як званой біццёй;
Кожны весяліцца,
Блаславіць жыццёй.

Гаманяць народы,
Як тэй пушчы шум;
Колькі тэй свабоды!
Колькі сьветлых дум!

Згінуў сон нягодны,
Дзе не палядзіш...
Чаму ж ты, край родны,
Як забіты сьпіш?!

Аколы 21|vi—13 г.

Янка Купала.

В а р о н а.

На шырокім і даўгім пазадворку было весела і крыкліва.

Найважнейшым па чыне лічыў сябе, разумеецца, індык. Зважна, хоць і ня без страху азіраючыся ва ўсе бакі, пад'ежджаў ён, нашупырыўшыся, час ад часу на скрыдлах, а з вялікай натугі бледнаватые гузакі на галаве яго то чырванелі, то ажно рабіліся сінімі, ўрэшце белымі, але за тое, калі, бывало, гукане—вылае, як і прыстало на важны чын, на той момант ціхлі, прыслухаліся і дзівіліся ўсе; але толькі на момант.

Гусі—страшэнныя плёткаркі—доўга вытрываць моўчкі не маглі і адзываліся, сьпешаючыся адна перад другой як мага больш нагагатаць, першымі.

Чырвоны з вялізарнымі косамі пявун, маючы пад сваім загадам не мала хоць і слабейшага роду падданах, так сама не надта быў падатны уступаць хоць бы і самому індыку: ляпаў сябе па бакох скрыдламі, дзёрся на ўсё горла, ды скрывіўшы на бок галаву, доўга потым прыслухаўся да рэхвы свайго, як яму здавалася, вельмі пекнага голасу, а на астатак—для форсу—хоць на адным скрыдле—пад'ежджаў і ён.

Качкі, ня могучы утрымаць на сваіх кароткіх ножках раскормленае цела сваё, перэміналіся з нагі на нагу і, як больш спакойныя, бо здаваленыя с свайго жыцця, нізка ўсім кланяючыся, паттаківалі ўсім.

Толькі галубы, ды павы ні на што не зьверталі ўвагі, нічога быццам не бачылі, ня чулі; не да таго ім было: адны былі заняты толькі любоўю, другіе—толькі сваімі зікратамі хвастамі.

Рэшта ўселякая дробезь, якая круцілася і на пазадворку і па бліжэйшых, сумежных кустох і дрэвах, пішчэла, крычала, сьвістала, і трудна было разабрацца, ці каторыя с паміж іх адзываліся да старшых с пашанай, ці з лаянкай, ці мо зусім с клінамі.

Але гоман быў страшэнны. Страшэнны тым больш, што час быў веснавы, кожная з асобку грамада выбірала сабе лепшае, выгаднейшае мейсцэ; ішлі звадкі, бывалі бойкі; мелі свае клопаты,

мелі і радасьці; рыхтаваліся да новага жыцьця, спадзеючыся прыбытку сям'і...

Рупнейшыя—ўжо прыждалі гэтай сабе пацехі; іншыя—з дня на дзень чэкалі і, як на гэтых, так асабліва на першых спагледалі ўсе з заздрасцю і пашанай.

З заздрасцю, але без пашаны спагледала на гэта ўсё адна толькі варона.

Скуль гэта варона тут ўбілася, якім парадкам трапіла ажно сюды—ніхто добра ня ведаў, а ешчэ менш ведала аб гэтым яна сама.

Хадзілі толькі чуткі, што—як гэта варона сядзела ешчэ у гнязьдзе разам са сваімі братамі і сёстрамі—наляцеў каршун. На кліч бацькоў зляцеліся цэлыя хмары вараньня; завязалася бітва з ворагам страшэнная, але раз'юшаны каршун да гнезда такі дабраўся, некаторых там пакалечыў, адну штуку выцягнуў, а наша варона, хоць добра лётаць ешчэ ня ўмела, але ткі першая выскачыла з гнезда. Сасна была высокая, дык, шлёпнуўшыся воб зямлю, пабілася моцна. Хоць боль браў вялікі, але страх быў ешчэ большы, і вось яна то бокам, то скокам уцекала ад гэтага страшнага мейсца наўгад—абы што найдалей, ажно покуль ня прыбілася да таго мейсца, дзе быў птушнік.

Тут, забіўшыся ў куст, сядзела бедная варона покуль голад ня прымусіў яе вылясьці. Праціснуўшыся праз дзірачку у плоце, яна з зламаным скрыдлам, з выкручанай нагой, скокнула колькі разоў наперад, прысела, ўцягнула шыю, задзерла крыху галаву і моўчкі разінулася.

Пазадворкавае птаства, занятое кожнае сваімі асабістымі справамі, толькі цяпер агледзіліся і спанатрылі чужынца.

Аб вароньнім родзе чулі ўсе, некаторыя, як напрыклад куры, качкі—не адну справу ўжо мелі з варонамі, але каб гэта варона сама адна, аднюсенька адважылася залесьці сярод усей гэткай грамады свойскага птаства—проста дзіва!

Тым часам гусі усьпелі столькі ўжо ўсяго наплясьці, што ўсіх агарнуў страх.

—Тут нешта будзе, будзе, будзе! адазваўся індук, і нават на скрыдлах пад'ехаць не адважыўся.

—Клопат, клопат, прарочыла квактуха.

—Пад—вох! пад—вох! дзёрся певень.

—Так, так, так! кланяючыся на ўсе бакі, з усімі згоджываліся качкі.

—Сься, сься! усьцішываў асьцярожны качар.

Усе круціліся ўвокал вароны, каторая, быццам уросшы ў той бок, дзе большы паднімаўся крык і час—ад—часу зачыняючы дзьобу, каб перэмачыць слінай засохшае горла, зноў яе шырока разяўляла, угледаючыся на ўсіх ні то са страхам, ні то с хітрасцю сваімі бліскучымі чорнымі вочкамі.

Грамада птаства пільна прыгледалася да крывой, адстаўле-

най у бок, нагі; да апушчанага зламанага левага скрыдла; цікаўна загледалі ў раскрытае чырвонае, шырокае горла і судзілі на ўсе лады, а што гэта была ешчэ раніца—час не зусім прыдатны на даўгую палітыку—трэ было заняцца важнейшымі справамі: напхаць пустыя валякі, дык, ні чым ня скончыўшы; памаленьку ўсе разышліся.

Застаўшыся аднэй, устрапянулася сьперша варона, паправіла пёркі, а пасьля, агледзіўшыся увокал, падскакала да карыта каля каторага, як яна ўжо ўспела прыкмеціць, найбольш завіхалосся рознага птаства, заглянула туды і ажно усьцешылася: яды, хоць мала знанай, было паўносьенька. Дзеўбалі ўсе; праціснуўшыся незначна, дзеўбанула і варона раз і другі—нішто: есьці можна. Накоўтаўшыся як мае быць, паскакала варона зноў у кусты і забілася там; каб не мазоліць дарэмна вочаў другім і аттуль квапна прыгледалася да ўсяго як бы хацела спазнаць тутэйшыя парадкі і жыцьцё...

І спазнава. С таго часу дзень ада дня вароне жылося што раз лепей: набралася пэўнасьці, смеласьці. Разумеецца ня без таго, каб ёй часам не пападала асабліва спачатку: ня той, то другі—а таўкане, скубянэ, але да ўсяго можна прывыкнуць—прывыкла і варона, а часам нават сама не раз слабейшага, бывала, дзяўбане, ушчыкне; ды ешчэ закруце, а пасьля і з роўнымі цягацца стала.

Вось гэтак то і плыло вароне жыцьцё; плыло год, другі. Прыждала варона і трэцьцяй вяены, калі то прышла ёй у галаву новая і смелая думка: а што, каб то завесьці сваю сямейку? а? Завесьці—то завесьці, справа добрая—ані слова, але як? Доўга думала над гэтым варона, але відаць такі нешта надумалася, бо, забіўшыся ў найгусьцейшыя кусты, звіла сабе гняздо. І вось с таго часу стала яна пільнаваць, калі сядухі злётывалі з гнезда есьці; тады асьцярожненька, ціханька падкрадывалася, выкрадала аттуль яйкі і закачывала іх да свайго гнезда. Гэтак рабіла варона с сільнейшымі ад сябе птушкамі; с слабейшымі—справа была саўсім лёгкая: прыдзе да сядухі, гаўзане, калі тая сьпіраецца, ў галаву і бярэ што трэба.

Гэткім парадкам, праз нейкі час, сабраўшы больш дзесяці розных коляроў і велічы яек, варона села.

Прайшло некалькі часу; Выгаладаўшаяся, высахшая, як шчэпка, вылезла ўрэшце варона с кустоў, а за ёй сыпалася пісклівая на ўселякіе тоны грамадка рознай дробязі.

Дзівіліся і цікавіліся ўсе; як гэта варона ўхітрылася завесьціся гэткай сям'ёй?

А і ганарыстай жэ стала варона: курам, качкам—ані прыступіся; пэўню бараду і грэбень акрывавіла; самому індыку чуць вочы ня выдзерла!

—За сваіх родных дзетак жыцьцё аддам, а не папушчуся! крычэла варона.

Але і дзяцей сваіх варона трымала востра—ў послуху: абы

каторае, ня тым голасам запішчыць, як падабаецца вароне— куксу, ды такую куксу, што малое толькі нагамі задрыгае ў паветры і гатово. Хоць, праўду кажучы, і любіць—любіла іх варона: курэняткаў са двое з вялікай любоўі нават глынула—такіе прыгожэнькіе былі!

Залеталі і заглядываліся на ўсе гэта дзіва сваяшніцы вароны, перад катарымі наша варона пахвалялася сваімі дзяцямі; але тые, доўга моўчкі угледаючыся, адлеталі с крыкам: кра, кра, кра!

Гусі, добра, відаць, не дачуўшы, зараз-жэ ўсім разнеслі, што нават вароны пазналіся на моладзі сваяшніцы і кажуць, што яна іх крала. Як толькі разышлася гэта вестка, варона зразу страціла ўсю тую прыхільнасць, якую зазвычай маюць маткі.

—Прыблуда, прыблуда, прыблуда! артачыўся індук.

—Гнаць вон! гнаць вон! крычаў у адзін дух певень.

—Так, так, так! кланяючыся, паттаківалі канкі.

Пасьля гэтага вароне жыцця ня было: адусюль гналі, ўсе таўклі. А тым часам і моладзь падкачалася, і як не старалася утрымаць яе ў послуху варона, як не муштравала, ня біла ўсіх сваіх дзяцей—нічога не памагала: месг гарнуцца да маткі—сталі распаўзацца куды каторае: курэняткі прылучыліся да кур, качэняты—да качак і т. д., словам, покуль дадыйшла восень—пры вароне ўжо нікога не асталася.

Цяпер толькі агледзілася, спазнала ўсю сваю абмылку варона; зразумела яна ўрэшце, што нават слабейшымі за сябе птушкамі, як напрыклад галубкамі—камандаваць яна ніколі не здалее. А што ж гаварыць а роўных па сіле?

І хоць жаль было выгоднага мейсца, жаль гатовага, дармовага корму, але хоцькі ня хоцькі выбралася ткі варона у свой лес.

Час мінаў незначна. Скрыдла ў вароны саўсім зраслося, толькі нага так і засталася крывой.

Пролетаючы неяк адной восені с цэлай хмарай сваіх сваяшніц над добра сабе знаным пазадворкам, дзе круцілася і завіхалася каля яды цэлая грамада рознага птаства. наша варона, паказваючы на птушнік, адазвалася.

—А ведаеце, сястрычкі, што? Гэта-ж усё мае родныя дзеткі.

Ядвігін Ш.

На усходзі сонца.

Ціхае, цёплае раньне;
Сонцэ ешчэ ня ўзыйшло.
Дзіўна, прасторна і лёгка,—
Удаль усё горэ пайшло!

Ціша пануе увокал,
Ветрык павеяў і знік.
Сон пакідае прырода—
Чуецца радасны клік.

Небо палае пажарам,—
Вогнішчы быццам гараць;
Бліснулі прамені сонца—
Абшары яны залацяць.

Выляцеў жаўранак звонкі,
Узвіўся пад неба стралой,
Скрыдламі бліснуў на сонцы,—
Песьня ліецца ракой.

З жаўранкам разам я ўзняўся,
Выйшоў у сад. Я адзін:
Сад красаваўся і нёсься
Пах ад зялёных галін.

Жаўранка песьня жывая
Усіх узнімае ад сну,
Срыбным званочкам ліецца;
Песьня вітае вясну.

Душы прыспаны, ўставайце,
Годзі валяцца у сьне;
Голасна ўсе засьпеваем
Сьветлую песьню вясне!

Харькоў, 9/ш—1914 г.

Я. Журба.

Вадаспады.

Кожнаму з нас ведама, што ніякая рэчка, ніякая самая маленькая рачулачка—не маюць скрось роўнага, гладкага дна. Перш—на—перш дзеля таго, што вада іх цячэ па рознаму грунту: мейсцамі бывае ён балотлівы і топкі, паросшы уселякімі вадзянымі расьлінамі; мейсцамі—пешчаны, а то і камяністы. Другая прычына—шмат залежа ешчэ ад таго, як вузкае, ці шырокае бывае русло ракі і якіе яе берагі, а наастатак—бадай што найважнейшае—залежа, які пакат мае вада.

Там, дзе вада не мае перад сабой ніякіх прашкодаў, німа крутых заваротаў—лукаткаў і грунт ракі цвярдды—яна заўсёды бывае глыбей і цячэ струнаў—роўна, плаўна і ціха. Калі-ж рака, ці хоць рачулка перш працекае па цвярдому грунту і далей якбы ссывываецца з гары у лахчыну, тады ўжо яна памімаволі—ад націску зверху—мае неспакойны, пасьпешны бег у ніз, а ў самым нізе заўсёды праток вады даходзе найбольшай сілы і шпаркасьці.

Сьцекаючы з меней, ці болей высокага пакату на мяккі, рыхлы грунт, каторы лёгка размываецца,—вада ракі няўтрымна бье з разгону у дно і берагі, і гэтым робе што раз усё большую і глыбейшую выбоіну, ці яму, ў каторай, само сабой разумеецца, вада пачынае сярдзіта віраваць і бязупынна круціцца, якбы шукаючы выхаду с пропасьці. Вырваўшыся на волю, вада злосна імчыць падняты сабой пясок, нават каменны і, быццам змогшыся, пакідае іх дзе водаль, робючы гэтакім парадкам у рацэ так званыя наносы.

Ад вечнай працы вады бераг спаду становіцца што раз болей крутым, а ўрэшце, і зусім адвесным, бо грунт паволі ад стоку і напору размываецца і абваліваецца, а вада ешчэ з большай сілай рынаецца у глыб, у пропасць.

Счасам спад робіцца такім высокім, а выбоіна такой глыбокай, што магутная вада спадае з ганебнай сілай у пропасць, а брызгі аттуль вялізарным брылянтавым слупам падлетаюць і высока—як дым уздымаюцца ў гару, дзе нязначна развеіваюцца ветрам і рассыпаюцца навокал дробненькім дажджом.

Здаецца, што німа пякнейшага і дзіўнейшага з'явішча у натуры, як вадаспад. І міла, і разам неяк страшна глядзець на яго адвечна трывалую, жыцьцёвую сілу. Шалёныя хвалі быстрай ракі няўтрымна нясуцца с пакату і, быццам дужаючыся с каменнямі, абдаюць іх тоўстым слоям вады, якбы стараючыся скрануць іх з мейсца, пенюцца, равуць і гудуць каля іх, каб зьніштожыць усе перашкоды на сваёй дарозе і вырвацца ўрэшце на свабоду. А

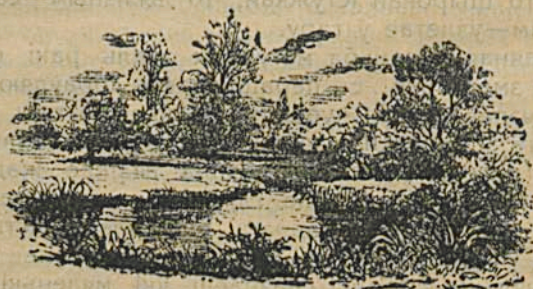
бег вады зацікаўлівае і падваблівае цябе. На слабую душу яно робе да таго вялікае ўражэньне, што бязвольна абхоплівае нейкая дзіўная жуда...

Мейсцовыя жыхары сьведчуць, што Іматра кожны год прымае у свае нетры немала кволых афяр, не зділеўшых утрымацца ад прываб магутных хваляў...

Іматра вельмі мнагаводная. Кожную сакунду, як падлічыў адзін вучоны, пралетае па ёй ня меней 10 мільёнаў вёдраў вады. Гэта памагае нам ясна зразумець якую грозную сілу мае вадаспад. Прабавалі спускаць у Іматру тоўстыя бярвеньні, але яны ў мамэнт разбіваліся у дробненькіе шчэпкі, прападалі на нейкі час у глыбіне, а пасья ўжо вада выкідала іх на бераг ажно за 2—3 варсты ад вадаспаду. Камні пры берагах гэтак гладка адшліфаваны бегам вады, што ўсе яны выглядаюць якбы лысыя і яскрава блішчаць на сонцы.

Пазіраючы на вадаспад з берагу, ня хочэцца нават і верыць, што гэта ляціць, злуге і тузгаецца вада; здаецца, што гэта імчыцца ком пуху, ці сьнегу—да таго яна сьпеніўшаяся, бялютанькая і іскратая. Узрываючыся з нязмернай глыбіні, пена высокая уздымаецца над ракой, нібы гарачая пара і рознакалёльнымі праменьнямі іскрыцца на сонцы, цешучы вока чалавека, здзіўленага чарамі натуры. Угледаючыся на гэтыя дзівы, неак неахвотна ўверыцца, што гэта так вечна шуміць, бяжыць і віруе, а думаецца, што толькі сягоньня, быццам для цябе, вялікая незнаная моц, як бы для паказу—на адну хвіліну, пусьціла ў ход сваю чараўную машыну і што, як ты адойдзешся, то зноў усё супакоіцца і сьціхне...

Ал—рт II—ч.

Да дзіцяці.

Дзіця дарагое! Сірочая доля
Спавіла цябе з малых дзён...
Мой Божэ, ты моцны! дзе ласка і воля,
Дзе мары дзіцячы, салодзенькі сон?

На вочках слязіца—слязу перэймае
І коцюцца с твару адна за другою,
Дзіцячае сэрце трывога з'едае
І ные пралеска пад бурою злой!

Хістаецца бедна, як тонка былінка,
А вочкі—хоць сумны—зіяюць красой...
Ой, цяжка глядзець на цябе, сірацінка,
І гледзючы, плачу я горкай слявой...

Усім радасьць на сэрцы і сьпевы ліюцца,
Усе з ласкай стрэчаюць маленства дзянькі.
На іхню пацеху глядзяць і сьмяюцца
Радзімыя маткі і мілы бацькі...

А сьлёзы сіроткі? што горкія значуць?
Не знае ён ласкі бацькоў дарагіх,
І горкае долі ніхто не убачыць,
Ня вытрэ тых сьлёзаў сіротак малых.

14 ш 1913 г.

А. Гурло.

...ижед маіста е бодэ вадзаш
...ижед маіста е бодэ вадзаш

Б'мерць старца
...ижед маіста е бодэ вадзаш
...ижед маіста е бодэ вадзаш

Прыгнуўшы худую сьпіну, азіраючыся на мячо прагады-
ра,— крок за крокам ішоў сьцяпы старца абвешаны на дрыж
тэрбамі.

Адна нага, абутая ў чэрамернае вялікі дэзавы бот, лянiва
пасовывалася за дзерэўлянай клюкай. Даўга сiвая барада,
як у таго спадвiнцi, падсiвала, адскачорыла, і наоноць дзецi ў
часе Калядаў. Індэска блiва і дзiннi дзiннi, і яго спрэжгожага твару.
Ня ведама чым, блiнiмi дзiннi, і блiнiмi дзiннi, і блiнiмi дзiннi, і блiнiмi дзiннi,
засталiся цяпер толькi індэска блiва і дзiннi дзiннi, і яго спрэжгожага твару.

Нiхто ня ведаў аткуль і кiм быў гэты дзед, ды і каму гэтым
было цікавiцца: даў луску хлеба і— мiнай дзед далей. Раз, праў-
да, спыталiся— скуль ён і дзе так акалечыўся, але старца, пака-
заўшы на згрышпанелы крыжык, што вiсеў на сэрмяжцы, махнуў
толькi рукой.

Маленькi, жвавы правадыр нi на крок не адступаў ад дзед
і што хвiлiну аглядаў на яго зьбялеўшую твар, якбы жадаючы
згадаць наперад кожную думку старца. Вядучы дарогай, абмiнаў
карчы і калявiнкi, а як прыходзiлося заходзiць у хату, то пiльна
аглядаўся на парогi і вушакi, каб дзе часам не зачалiўся дзяду-
ля. Мусiць— то вельмi дораг быў хлопчуку гэты старец, калi так
шчыра дагледаў яго.

Вось неяк у зiмовы дзень дзед з хлопцам с самага раньня
хадзiлi па хатах жэбраваць. Мiнуўшы апошнюю хатку і атры-
маўшы ат старца— бабыля кавалак хлеба, вышлi з вёскi,
пацягнулiся дарогай у даль і скрылiся за крутым паваро-
там.

Поле бялело ад сьнегу; лес сiнеў у далi, злiваючыся верха-
мi сваiмi с колерам неба. Увокал было цiха, толькi знекуль чутно
было выцьцё сабакi.

— Ну, то я хоць адзіп пабягу, мо каго напаткаю: прывяду—
намогуць, выратуюць, прынадзеіваў хлопчык.

— Бяжы, дзеткі, бяжы, толькі не заблудзіся, бо дарогі пэўна
ані сьлядзінкі, перэдасьцерагаў старэц.

Хлапец рвануўся ў бок і што маючы сілы, пусьціўся па за-
царушанай сьнегам дарозе. Бягучы і валяючыся ат сілы ветру,
ён што раз агледаўся, дзе пакінуў дзеда, то зноў зварачываўся
к вёсцы, каторая ўжо сумна паказывалася с пад вялікіх сучеяў.
Сілы яго, здавалася, ня толькі ня ўбывалі, а ешчэ прыбывалі.
Але вось урэшчэ і вёска. Уляцеўшы ў першую хату, ён толькі
дух перавёў і з усей сілы зыкрычэў: «ратуйце! дзядулёк у полі
зьмерзне!».

— Што ты, хлопчэ! дзе? дзе? які дзядулёк? пасыпаліся пы-
таньні перапужаных хатніх.

— Там! там! за вёскай... у лахчынцэ... пры пні... чуць зьме-
няючы дух, растлумачываў хлопец.

Заварушыліся, загудзелі ў хаце, як у вульлі: хто кінуўся каня
запрагань, хто апранацца, хто ешчэ дапытываў хлопча.

У скорасьці ёмки буланы конік прымчаў двух мужчын і хлоп-
ца ў лахчынку.

Там—пры пні, поўзавеяны сьнегам, сядзеў скуліўшыся
дзядуля. Мужчыны кінуліся разгортываць сьнег, а хлопчык, пры-
туліўшыся, да старога, хухаў яму у твар і то крычэў, то быццам
прасіў:

— Дзядулёк! ачніся! ачніся, мой даражэнькі! Дзядуля! гэта я—
твой Васілёк—ачніся, залаценькі мой! і, кінуўшыся перад нім на
налены, заплакаў.

— Ледзь—ледзь заварушыліся пасінеўшыя вусны старога
дзеда, цяжка паднялася дрыжачая рука яго і апошні раз пагла-
дзіла галоўку малога Васілька...

Галубок.

С я в е ц.

Уставай сявец,—бяры сяуню,
Луца, вады давай у волю
Свайму таварышу—каню
І едзь пасьпешна з ім поле.

Прышла весна і там цябе
Чэкае звольненая ніва,
І зазывае ўжо к сабе
Сеўца—работніка зычліва.

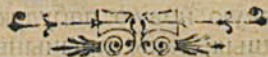
За зіму успрэўшая земля
Табе аддасьць за працу многа!
Уставай сявец! ніхай сяўня
Ня будзе пуста і убога.

Рукой зернят бяры паўней,
Ды кідай мерна жменя у жменю,
Са збожам у сэрцы думкі сей
Надзеі, праўды, адраджэньня.

Уставай сявец! і тоё знай,
Што думак ральля не абмане,
І дасьць багаты ураджай
За пот твой шчыры і стараньне.

Уставай сявец! Ідзі—гары
Зьдзярнелай нівы твай гоні;
Прышоў твой час—ужо пара
Пачаць сяўбу ешчэ сягонья.

Цішка Гартны.

Як цана робіцца і што яна значэ?

Хто зробіў цану на тавары? Бачым мы часта на ятках, на хлебных крамах у вялікіх гарадох—напісана цана па якой можна прадаваць тавар. Цану гэтую напісала гарадзкая управа.*) Можа гэтак і ўсе цэны хто назначае, які там закон, ці якая установа, чаму яны праз цэлыя гады стаяць нязьменныя? Не, такіх законаў, што назначалі б цану на тавары німа і гэтыя нават паперы, што вісяць у крамах, у іх не назначаецца цана якую хочэ управа, але пішыцца такая, якая ёсьць папраўдзі і папера гэтая на тое вісіць, каб ня мог крамнік ашукаць тых людзей, што, купляючы, аб цане ня ведаюць.

А робім цану мы самі, ўсе людзі, што купляюць і што прадаюць і робім яе тады, як таргуімся.

Ніхай сабе такі от ні бедны, ні багаты, а сярэдні селянін прышоў у краму купіць сабе шапку. Крамнік запрасіць з яго у тры разы даражэй, чым яна самому яму каштуе, а селянін наш дасьць яму адразу у тры разы менш. Патаргаваўшыся, яны ўрэшці зойдуцца на нейкай сярэдняй цане. Пры гэтым крамнік будзе меркаваць так, каб узяць за шапку столькі, сколькі яна самому яму каштуе, ды ешчэ каб што якое за сваю фатыгу зрабіць і прадасьць, самае меншае, па тэй цане, па якой яму ёсьць ешчэ рахунак прадць увесь свой запас тавару. А селянін будзе старацца так купіць, каб крамнік як можна менш зарабіў і калі цана будзе павэдлуг яго высокая, будзе меркаваць: „можа як абойдзіцца, можа што патрабнейшае ня будзе за што купіць як гэту шапку вазьму“.

Дойдуць яны да згоды затым, што крамнік ведае, што ні адзін гэты чалавек гэтак таргуецца і гэткую цану дае, а іх шмат, с такім дастаткам, можа і ўсе яго купцы не багацейшыя, дык калі гэты ня кушў па якой небудзь цане, ня купіць па гэтай цане і другі,—значыць трэба спусьціць. Калі ў яго больш тавару ляжыць, а купляюць мала, ён больш атступіць, калі наадварот, то менш. А селянін наш, каторы перад гэтым абыйшоў можа не адну краму, пабачыць, што дзешавей ня купіш. Ізноў жа і ён можа мець больш грошэй і менш. Ураджайны год, завёз што прадаў, грошы ў кішані мае, можна большую і цану даць, а як недаедаць будзе—і не падумае аб шапцы.

Пэўнаж, калі гэты ураджай, альбо голад толькі ў яго адна го здарыўся, гэта цану ня зьменя. Але шмат ёсьць прычынаў, каторыя адразу адчуваюцца вялікай лічбаю людзей: от тыя самыя ураджаі і неўраджаі, калі яны абыймаюць шмат гаспадарак, альбо дарогу часам якую новую пабудуюць, заробаткі з'явюцца дзе вялікіе і шмат іншых; такіе прычыны могуць часамі зьменяць

*) Гарадзкая управа складаецца з некалькіх чалавек; яна распараджаецца гэтак у горадзі, як старшыня ў воласьці.

цану, бо яны зьменяюць хоць адну з двох важных для цаны рэчаў: большы, ці меншы дастатак пакупцоў і большая, ці меншая каліцтва тавару у крамах.

Дык от жа бачым мы, што цана складаецца у нівялікіх крамах, дзе людзі купляюць таварні на гандэль, а для свайго ўжытку і што залежыць яна ад дастатку пакупцоў і ешчэ больш ад каліцтва тавараў.

Фабрыканты—капіталістыя пільна прыслуховуюцца да гэтых цэнаў: ім трэба угадаць, як будзе далей с цаной, каб ведаць колькі тавару вырабіць; колькі, значыць, работнікаў трымаць, колькі ставіць новых машынаў, будаваць новых фабрык.

Як гаспадар вясквы ў часе казьбы ўважна прыглядаецца да кожнага воблаку, услуховуецца, калі певень пье, ці кнігаўка крычыць і ў залежнасьці ад гэтага косьціць сенажаць, ці чакая, гэтак сама фабрыкант прыглядаецца да гых страіцаў газэтных, дзе надрукованы цэны на тавары і тады пастанаўляе павялічыць вырабленьне тавару, ці зьменшыць. А пасья, ўважаючы на тое самая матаньне цаны у крамах, назначае сваю цану гуртаўніком—большым гандляром, што прадаюць тавары у крамы, а гуртаўнікі, назначаючы сваю цану крамнікам,—так сама прыглядаюцца да матаньня цаны на тавар у крамах.

Кароткімі словамі можна ўсю гісторыю тавару гэтак сказаць: фабрыкант, не сам пэўнаж, а рукамі работнікаў вырабляе тавары людзі, каторым патрэбны гэты тавар—як іх называюць патрабіцелі, гэтым таварам карыстаюцца. Крамнікі ж развозюць тавар па ўсяму сьвету, дастаўляюць яго ў тое мейсца, дзе ён патрэбны і ў такім каліцтве, якое там могуць людзі ад іх гэтага тавару ўзяць. А пазнаюць куды везьці крамнікі і фабрыканты—па тэй цане, якая дзе стаіць, а самая цана гэта залежыць ад вялічыні запасу тавараў у тых мейсцах, аткуль лёгка прывезьці тавар і ад дастатку патрабіцелёў.

Нейкі парадак ёсьць у аднашэньнях людзкіх між сабой, а парадак заўсёды ўстанаўляецца праз закон, гэтак прывыклі людзі бачыць. Дзеля гэтага і там, дзе ніхто ніякіх законаў не пісаў, толькі чалавек угледзіць сталы парадак у з'явах, ён гаворыць, што тут ёсьць закон; зіма, весна, лета, восень па парадку год у год зьменяюць адно аднаго, мо кажэм—гэта закон зьмены частак году; калі дрэвы што год у восені скідаюць лісьці, а на вясну надзеваюць новыя, мы і тутка бачым закон. Законы гэтыя тым адзначаюцца, што ня было ешчэ такога здарэньня, каб іх не паслухаў той, каму трэба слухаць. Ніколі мы ў сьнежні не касілі сенажаць і ў ліпні ня езьдзілі на санках. Такіе законы павінны быць і для гандлёвага жыцьця, для тога „царства Рубля“, аб якім мы гаворылі у № 2 „Лучынкі“.

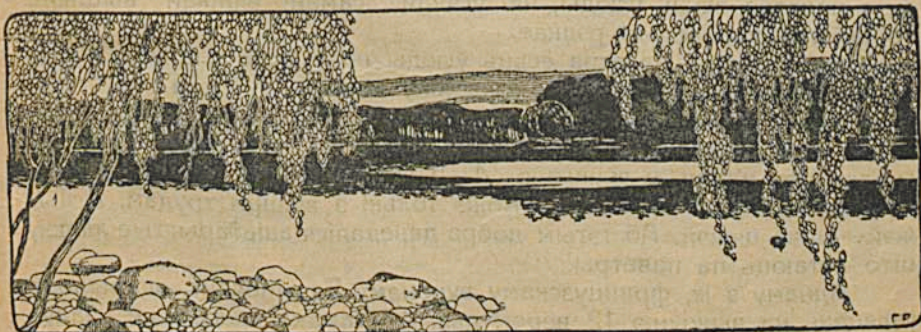
Арцем Жывіца.

Щодрая афяра,

У галадранецкую воласьць
(Вы ня дзівіцеся з расказу)
З'явіўся земскі ў канцыляру;
І закамандаваў адразу,
Каб сход паклікаць на умову.
Во, старшыня і пісар жыва
Спаролі гэткую гарачку,
Што ўсе пасыпалі на дзіва.
—Што гэта?—думае Мікіта,
—Няўжо падаткі?—Ясь гадае,
—Дарогу мусіць правіць трэба,
У душы так Саўка разважае.
—А ўжо-ткі ліха ёсьць якое,
Крый Бог нас толькі ад выдатку,
Мармоцэ Зьмітры. І так кожны
Пускае мыслі на ўздагадку.
Ды па загаду ідуць.. што-ж зробіш?—
На то і сход... Во, тым часамі,
Як бараны усе пасталі
І толькі лыпаюць вачамі.
Начальства села... Земскі ў цэнтры,
А побач пісар с старшынёю ..
Вось пісар нейкі ўказ чытае
І усё ківае мазаўнёю.
Урэшце змоўк. Устаў той земскі,
Зварнуўшысь к сходу гэтак кажэ:
Што во і ў вас адкрыюць школу
І абавязак на вас ляжэ
Што небудзь даць усім у сполку—
Рубель, чы два, хто меней—болей;
За то навука дзецям будзе,
Мы іх надзелім лепшай доляй.
Дык як? „сагласны“ вы на гэта?
—Мы ўсе „сагласны“, сход галосе:
Чаму ж бы не? хто грамаць знае,
Той мазалёў такіх не носе.
—Ага! ну добра—ўсе „сагласны“,
Дык між сабой пагаманіце—
Напрыклад, сколькі даць маглі бы
Адразу ў складку? „парашыце“.
Во мужыкі—Якім, Супронка,
Язэп, Панас, Ігнат і Янка
Васіль, Сымон, Хама і Паўла
Усе пасталі каля ганка.
Пагамоніўшы мінут колькі,

У канцыляру ідуць с парадам,—
А ад усіх Трахім Кузурка
Падходзе к земскаму з дакладам
І кажэ так: вашэскародзе,
Мы ўжо па беднаму, што можэм—
Ня больш, а тысяч пяць дадземо.
Зьдзівіўся земскі, нібы ножам
Яго па сэрцы хтосьці ўрэзаў,
Во, здэцца, вочы з лба адскочуць;
А думка першая узьбегла,
Што мусібыць мазгі марочуць?
Аткуль шмат грошы ў тэй галізны,
Што голым целам вечна сьвеце?
Бо воласьць гэтую з бяднейшых
Ен не сягонья знае прэце.
Вось ніўцярпеўшы, зноў ім кажэ,
Што калі маюць грош на дзела,
Дык трэба добра згаварыцца,
Тады даваць ускладку сьмела.
—Штож, вашскародзе, так зьдзівіўся?
Мы ж аб грашах стаяць ня будзем,
Бо нам жыць хочэцца так сама,
Як во—жывецца сяньні людзям.
Во ў касе воласьці гатоўкі
Каля поўсоткі блізка маем,
Дык можна будзе ўзяць адразу,
Ну, аб рэшту мы не дбаем.
Мы школе рады, бо прынамсі
Ня будзем зайздрасьціць суседзям;
Дык, вашскародзе, рэшту грошы
Мы ўсе з ахвотаю атседзім.

Альбэрт Пауловіч.

П а в е т р а.

Заўсёды бывае так, што чым звычайней якая небудзь рэч, тым меней мы аб ёй знаем, бо наагул усім звычайным чалавек цікавіцца мала. Што, напрыклад, можа быць звычайней за паветра?—хіба толькі вада, ды земля. А тым часам, калі спытаць якога небудзь дабрадзея, нават і не саўсім цёмнага, а трохі адукаванага, што гэта за яно паветра, то бадай што заўсёды пачуеш такі атказ: што-ж, ведама, паветра—пустата і болей нічога. І такі пгляд на паветра саўсім зразумелы, бо паветра не мае ніякога коляру, ну і здаецца чалавеку, быццам паветра і сапраўды пустата. Але кожны вельмі лёгка можа праканацца, што гэта не так, што паветра не пустата. Калі паматаць рукой у паветры каля твару, то пачуеш, як у твар дзьме вецяр,—ось гэты то вецяр і ёсьць паветра. Ну, каліб паветра было пустата, то гэтага ветру быць бы не магло, бо ня было-б чаму рухацца. Есьць і другі спосаб праканацца, што паветра не пустата. Возьмем якую небудзь пасудзіну і двойчы яе зважым: перш разам с паветрам, а пасля пустую, высмактаўшы з яе паветра насосам. Пакажэцца, што пасудзіна разам с паветрам ваду важуць болей, чым тая-ж пасудзіна пустая, а гэта можа быць толькі дзеля таго, што паветра мае вагу. А раз гэта так, раз паветра мае вагу, значыць яно не пустата, бо пустата, ведама як пустата, нічога важыць ня можа.

Калі-б паветра на ўсякай вышыні ад зямлі мела адну вагу, як у нізі—гэтак і ў версі, то тады-б таўсьціня паветровага слою над зямлёй, ці як кажуць, таўсьціня атмасфэры, мела-б 12 вёрст—значыцца, калі-б мы зляцелі на вышыню 12 вёрст ад зямлі, то выжэй бы паветра ня было. Але, калі мы зважым якую небудзь пасудзіну разам с паветрам, узятым зьнізу, і тую-ж пасудзіну разам с паветрам, узятым на версі, то пабачым, што паветра ў нізе мае большую вагу, чым у версі; чым выжэй, тым вага паветра ўсё зьменшаецца і зьменшаецца, ці кажучы іначэй, паветра робіцца ўсё радзейшым і радзейшым. Праз гэта таўсьціня атмасфэры куды болей чым 12 вёрст; некаторыя вучоныя лічуць, што яно даходзіць 300 вёрст, але большая частка вучоных думаюць, што паветра ёсьць усюды, на ўсякай, самай вялікай вышыні, толькі там яно вельмі рэдкае.

Аднак, хоць паветра ёсьць усюды на ўсякай вышыні, жыць чалавек можа толькі саўсім нізка ліну зямлёй. А гэта за тым, што паветра чым выжэй, дык усё радзейшае і радзейшае і разам с тым усё меней дагоднае для дыханьня чалавека. Ужо на горах, што маюць у выжыню 4—5 вёрст, паветра такое рэдкае, што дыхаць ім чалавек можа толькі з вялікім трудам. А выжэй—ешчэ цяжэй. Аб гэтым добра даведаліся авіатары, тые людзі, што лётаюць па паветры.

Аднаму з іх, французскаму вучонаму Гэ—Мосаку, здарылося ўзляцець на выжыню 12 вёрст, дык ён тамака ледзь не задушыўся, і толькі шчаслівы прыпадак выратаваў яго ад сьмерці.

Ізноў-жэ такі, жыць высока над зямлёй чалавеку не дазваляе сьцюжа, што пануе там. Каб зразумець аб ёй, даволі скажаць, што ўжо на горах, што маюць на 4—5 вёрст у выжыню, ляжыць вечны, ніколі не таючы сьнег, а ў таго самага Гэ—Масака, што узляцеў на выжыню 12 вёрст, уся адзежа на цэлі парабілася ад сьцюжы каляная. Разумецца, што ў такіх варунках чалавек жыць ня можа.

Усе такія рэчы, як паветра, каторыя здаюцца чалавеку пуштаю і каторыя усё-ж ткі можна абмацаць, называюцца газамі. Газаў багата ёсьць ў прыродзе, лічуць нават, што з усякай рэчы, з усякага матэр'ялу пры спрыяючых варунках можа зрабіцца газ. Калі мы будзем нагрэваць кавалак лёду, дык ён хутка зробіцца вадой. Прапускаючы праз гэтую ваду электрычэства, тое самае, што ідзе па тэлеграфнаму дроту, мы пабачым, як з вады зробіцца два газы: вадарод і кісларод. А з вадароду, ды кіслароду можна ізноў зрабіць ваду, а з вады лёд. Але наагул зрабіць газ жывдкім, цякучым, такім як вада, ці алей, вельмі трудна, хоць усё-ж ткі можна. Для гэтага трэба вельмі моцна ціснуць на газ асобымі прыладамі, і каб пры гэтым быў надта вялікі холад. Такім чынам зрабілі цякучымі ўсе газы: ёсьць цякучы вадарод, кісларод, цякучае паветра і іншыя.

Значыцца, паветра—гэта газ, але газ ня проты, а складны, бо, як даведаліся вучоныя людзі, павятра складаецца з некалькіх газаў. Глаўнейшыя між гэтых газаў—кісларод і азот; апрача гэтага ёсьць ешчэ трошкі вуглянога квасу.

Усе гэтыя газы выглядаюць як адзін, але між імі ёсьць значная розніца. У кіслародзе усё добра гарыць, а вугляны квас і азот—наадварот—гасюць усякі агонь. Цяжэйшы з іх вугляны квас, а затым кісларод, а лягчэйшы—азот.

З усіх гэтых газаў найвялікшую цану для чалавека мае кісларод. Для жыцьця чалавека ён патрабнейшы за ўсё; калі не хапае кіслароду, чалавек памірае. Каб зразумець усё значэньне кіслароду для чалавека, скажэмо колькі слоў аб кругавароце крыві ў цэлі чалавека. Як усім ведама, ў чалавека ў грудзёх знаходзіцца сэрца; ад яго, ідзе таўстая жыла аорта, ад каторай расходзіцца па усім цэлі багата дробных жылак, а ад іх ідуць ешчэ данчэйшыя, і праз гэта кроў ёсьць па усім цэлі; даволі, напрыклад, кальнуць руку іголкай, каб пацякла кроў. Па аорце і па гэтых дробных жылках кроў ідзе чыстая, карысная для чэла, века. Другіе—тонкія жылкі—гэтак сама параскіданыя па усім цэлі, злучаюцца адна з аднэй і па крысе зьбіраюцца ў таўстыя жылы. Па гэтых жылах ідзе ўжо нячыстая, шкодная для чалавека і, праходзячы праз лёгкія, яна і ачышчаецца кіслародам, каторы трапляе у лёгкія разам с паветрам і праціскаецца праз тонкія сьценкі жылак у самую кроў. Зрабіўшыся ізноў чыстай, кроў з лёгкіх ідзе далей ў сэрца, аткуль ізноў трапляе ў аорту і т. д.

З гэтага мы бачым, якое вялікае значэньне для чалавека мае кісларод: ён ачышчае брудную кроў, вельмі шкодную для чэла-

века; і калі як небудзь затрымаць доступ паветру ў лёгкіе, а разам з ім і кіслароду, то брудная кроў не ачышчаецца, і чалавек умірае, ці як кажуць, душыцца.

Аднак, калі дыхаць саўсім чыстым кіслародам, то дыханьне і наагул усё жыццё ў цэлі чалавека ідзе вельмі хутка, хутчэй чым трэба, і дзеля гэтага саўсім чысты кісларод шкодны для дыханья. Тады-ж, калі трэба падтрымаць сілы уміраючага, яму даюць ўдыхаць чысты кісларод; глытаючы яго, чалавек жыве ешчэ праз колькі гадзінаў.

Насколько кісларод карысны для чалавека і наагул для жывёлаў, настолькі вугляны квас шкодны для іх, бо, трапляючы ў кроў, ён атручае яе. Дыхаючы, чалавек, як і іншыя жывёлы, глытае толькі кісларод, а выдыхае вугляны квас. Вугляны квас заўсёды знаходзіцца ў паветры, толькі яго супроць кіслароду саўсім мала, а таму ён зазвычай і ня можа вельмі шкодзіць чалавеку. Але, калі яго збіраецца багата, тады ад яго можна нават памерці. Каля гораду Нэаполю, ў Італіі, ёсьць так званая „сабачая пячэра“. У ёй знаходзіцца шмат вуглянога квасу, што выходзе сам з зямлі, але ён, як цяжэйшы за паветра, трымаецца пры самым нізе, у аршын над зямлёй, а на версі знаходзіцца паветра. Праз гэта чалавек бяз шкоды для сябе можа ўвайсьці ў гэтую пячэру, тым часам сабака, як толькі ўскочэ туды, зараз здыхае: яго атручае вугляны квас. Затым-то гэтая пячэра і завецца „сабачай“.

А для расьлінаў вугляны квас вельмі карысны, і так сама патрэбны ім, як чалавеку кісларод; бо расьліны удыхаюць вугляны квас, а выдыхаюць кісларод, каторы ўдыхае чалавек і ўсе жывёлы. Такім парадкам робіцца вечны кругаварот частак паветру ў прыродзе і нішто ня гіне марна.

Што датыча азоту, то для жывёлаў ён не мае ніякага значэньня сам праз сябе, за тое для расьлінаў азот вельмі важная рэч, бо яны ім жывюцца. Большая частка расьлінаў ня можа цягнуць азоту проста с паветру, і прымушаны здаволівацца тым азотам, што ёсьць у зямлі. Але ёсьць і такія расьліны, што могуць цягнуць азот ня толькі з зямлі, але і проста с паветру.

Гэта—так званыя бабовыя, або матыльковыя расьліны, напр. боб, гарох, віка. На іхніх карэньнях нарастаюць гузочкі, ў каторых ёсьць вельмі дробныя жывучкі—бактэрыі. От гэтыя то бактэрыі і цягнуць азот с паветру. Калі пасья гэтыя расьліны зьгіваюць, азот усё-ж ткі застаецца ў зямлі і такім чынам узбагачвае глебу.

„Апрача ўсіх гэтых газаў, у паветры ёсьць ешчэ вадзяная пара, с каторай робіцца дождж і сьнег; ёсьціка ешчэ і дробныя жывучкі—бактэрыі і бацыллы, ў тым ліку і бацыллы заразліва хваробаў. Разам с паветрам яны трапляюць у цела чалавека заражаюць яго. Усяго болей гэтых бактэрыяў каля гарадоў, фабрыкаў і заводаў, а ўсяго меней іх на палёх і ў лясох, і таму лясное і польнае паветра карысьней за ўсякае іншае для здароўя чалавека.

Пулавы.

А. Бал—

Баліць душа мая і сэрцэ цяжка б'ецца
 І хочэ вырвацца з заціснутых грудзей,
 Парой спыняецца і ціхне, мне здаецца,—
 Душа-ж баліць усьцяж і сэрцэ цяжка б'ецца,
 Бо нельга падабраць мне словаў песьні тэй...
 Баліць мая душа і сэрцэ цяжка б'ецца
 І хочэ вырвацца з заціснутых грудзей.

Ю. Ф.

Сумна, сумна шуміць старушка ліпа...

Ціха, чуць—чуць шэпчучы, ападаюць з яе жоўтыя лісточкі...

Ужо што раз іх больш і больш на зямлі...

Сумна пад ліпай—сумна на сэрцы...

Дзе-ж дзевалася краса вясенняя, старушка—ліпа? Чаму пажоўклі твае лісточкі?...

Дзе-ж дзеваліся твае думкі дзявочыя, сны чароўныя, мілая дзяўчынка?

Чаму не маеш надзеі?

Злая восень забрала красу вясеннюю, ветрам—холадам змарозіла зялёныя лісточкі...

Не далі людзі дадумаць табе думак тваіх, перэрвалі сны чароўныя—адабралі надзею...

Сумна цяпер на цябе глядзець, ліпачка старэнькая, але прыдзе весна, ты ў новай зялёнай апратцы зноў закрусуешся...

Сумна і цяжка цяпер табе, мілая дзяўчынка! Але шчыра і сэрдэчна падай руку на згоду людзям,—надзея твая ешчэ вернецца...

Перэрваліся твае думкі—бо ня моцна, ня трывала звязаны былі з жыццём яны... перасніліся твае сны чароўныя—бо гэта былі толькі сны..

Глянь, падумай: колькі бедных, нешчасных на сьвеце,—ім трэба памагчы, іх трэба жалець і кахаць...

Глянь, падумай: колькі людзей аддае сваю моладасьць, сілы, жыццзя нават не жалеючы,—каб другім было лепей, ясней на сьвеце... А ты? Ты кажэш: „німа чаго жыць, німа надзеі“...

Не, дарагая! Ты ідзі следам гэтых „свагачоў“ народу, забудзь аб тым, што баліць табе,—а тады знойдзеш ты надзею.. Будзеш мець надзею—будзе чаго і на сьвеце жыць...

Дык сьмела да працы! Не марнай сваіх сіл маладых! У помачы другім, у шчасьці другіх—знойдзеш шчасьце сваё...

Вандзя Л—я.

Зваротлівы.

Хто я—даліпан не прызнамся, людцы хрышчоныя! Быў на возі, пад возам, у папярок, у здоўж; насіў лапці, боты, гамашы, апоркі, а цяпер—дык у шнюраваных, на фасон бабскіх, чэравічкаў, скрыпаю. Нічога не парадзіш, людцэ добрыя,—такая мода выйшла.

Калісь—то круціўся фэльчэрам—нікога ня вылячыў; наняўся вучыцелям—нікога не навучыў; папаў у стражнікі—нікога не арыштаваў; начальства зьнецярплівілося, дало воўчы білет і адправіла.

— „Ад гэтай пары, кажэ, працуй рукамі сваімі ў поце чэла твайго, Грышка; мазгаўніцай тваей годзі ўжо „прычыняць врэд гасударству“.

Дальпан, не с паў рэчы сказала. Ось ўжо каторы год наняўся ў вінны склад бутэлькі паласкаць. Работа, як мокры каўбак на агні, гарыць, кіпіць.

Слухаючы мяне, пэўна падумаеце, людцэ: ну і кручэная-ж штучка с цябе, Грышка! Барані—бо—ані то, ані гэта: ціхі сабе, спакойны, рахманы і... як гэта сказаць?.. каб ты згарэла—круціцца на языцы... ага: пяцідзсяцілетні дзяцюк. Бачыце, як не ажаніўся, та і ня ў пору чэлавекам звацца.

Горка, ой як горка, дзеўчаткі, сокалкі ясныя, на старасьць дзяцюком славіцца. І імя маё—ня Грышка, а куды пякнейша, далікатна, пястотна. Адгадайце, дзеўчаткі! Пранук? кажэце—не; Якуб?—не; Антон?—то, ды ня то, але і сусім блізка: Хведост! Іш, аж падскочылі—спадабалася? Толькі с прозьвішчам, сястронкі, дык сусім не па Божаю закону вышло. Цяжка прызнацца. Пачэкайце—крыху перэваю дух. Настаўце вушка, хіба шалян: Курта. Ага, аж зьбялелі—ня бойцеся—ня ўкушу; Куртай толькі клічуць. Куртай клікалі дзеда, Куртай—прадзеда, Куртай—бацьку. Да канца сьвету будзе наш род гібець Куртамі. Дзеля гэтага мой прадзед нічога не дабіўся; дзед—змарнеў; татка родны—з радасьцю памёр; а я сам ад гэтага самага паганага прозьвішча з воўчым білецікам цягаюся.

Бывала выпрастаюся—дзяцюк, як жэрдка: тонкі, высокі; твар—кроў з малаком; вусы, моў жаўток, затоплены у сьметане; прыперажу шаблю—жлін, жлін, жлін па каменянях, здаецца ўвесь сьвет я зваюю, а тут ні стуль, ні сьсюль, з за якога вугла—як не зьвягне якая лядачына: Курта! на—на—на! Лёдам усё нутро скалыхнецца! Прападай, думаеш ты ўсё!

Дзеўчаты праманулі круціць сабаччыя міны, спаткаўшыся са мной, быццам гэта я Курта—цюцька, значыцца. Проста, атпадае ахвота; хай, думаю, ўсё растрасаецца да skutку! На якое ліха начальства? Шаблю бразну воб зямлю, сяду ў кут, горка

разважаю: на якую такую балячку мяне маці—нябошчыца на сьвет нарадзіла? На якое ліха зямелька выкарміла? Бадзайся цяпер чэлаvek па сьвеці, як выдраны альховы куст па мокрым ройсьці.

Скажэце людцы: от—жэ разьмяк Хведост, як перасьпелы казьляк. А—гэ! добра вам цьвярдзімі быць! Ось і цяпер можэце спытаць, аткуль я родам, а мне ўсё роўна, што суседзьяў папарыць устыдам. Ну, але хай ужо так будзе: с пад Менска я, с пад Менска! але!... калі птушкай ляцець да роднай вёскі, то тры мінуты; калі канём ехаць, то поўдня; цьвярозы чэлаvek за адзін дзень зайдзе, а п'яны дык за тры—не дакоціцца. Больш ужо ані слова! Хоць абцугамі за язык рвіце.

Ось аб горадзе Бэрдзічаве, дзе цяпер жыву—магу сказаць. Рэдкай пекнаты горад! Сам Магамэт Бэрдзічава парогаў не пастыдаўся б. Каля тынаў перац расьце; цынамон сьцеліцца ў пазаплотках; кармазын пахне; слонямі езьдзюць; салаўёў на вячэру пякуць. А вялікі, вялікі горад! Народ у ім ня месьціцца: большая палова жыве пад голым небам—быля ў Бэрдзічаве.

Я сам дзясаты год ужо ў ім паную—значыць бутэлькі мяю. Мілая работа! Адно толькі: сморад ад гэтай праклятай гары! Дзіўна мне, як яе людзі галгочуць? Мне ад аднаго толькі яе паху нос распух, пачырванеў і ківаецца, як спелая грушка.

Такрок прашпарт мяняў; у прыметы ўпісалі: „Вялікі нос“. Паночкі, прашу, гэтага не пішыце: мой нос малюсенькі, дзюбаценькі; гэта толькі часовая штука: распух, бо пры такой рабоце стаю, а кіну работу, нос адыдзе, бульбінкай асядзе, дык ешчэ арыштуюць, што пад чужы прашпарт падшываюся; агітатар, скажуць, сіціліст. Ня губіце,—сірата я круглая: ані бацькі, ані маткі, ні жонкі—адзін, як палец на сьвеці. Разгаварыся з дурнямі!—за дзьверы выпхнулі. Цяпер воляй—няволяй жыві ў Бэрдзічаве. Шчасьце, што горад на дзіва слаўны.

Дзясяць гадоў выбіраюся пад Менск да кума—лясьніка Яхіма, ды ўсё Бэрдзічава жаль. Ось толькі ўчора кажу: Хвядот, дурны ты асталоп: ці тваё намачыла? ці тваё, дзяцюк, зарадзіла? Вольна птушка! Яхім кум чэкае—едзь! Еду, кумочак, еду. Хоць ты папопа хлыні—ткі еду—чэкай Яхімка!

Балазе, знаёмы унцер білет салдацкі купіў—дарога таней абыдзеца. Трэці званок. Кандуктар у вагон пасадзіў. Машына сунулася. Народу—жмыр; хоць бы пры кім далікатным сесьці,—ўсё ж будзе ехаць мілей. Вуньдзька прымашчуся—каля тае прыгожае пані. А—бо! Без кап—ту—ра нарадзіўся—ня вытрываю: як бач усё нутро ў верх нагамі выварне. Каб яны зы сьвету счэзлі ўсе гэтыя пахі! Па што і на якое ліха яна так напарфунілася? Вой—ваёй!—ня вытрываю, аж у горлі пячэ і галава млынам пушчаным круціцца... Гвалт! ізноў вынімае бутэлячку,—будзе палівацца. Вось яго ліхачка! На чужое дабро які ласы—ў вакулярах—пэўна купец; аж падсунуўся на бліжэйшую лавачку; сапе, ў нюха

віцу, парфуну цягне. Хай ты затані, людзкая натура, колькі ў ёй рожнага пашкуцтва!

Во, якраз добра што успомніў: махорку вязу для кума Яхіма; папрабую закурыць, мо' развядзе крыху, пасьвяжэе

А—а—а! прачнуўся, ды ешчэ пазеваю... што значыць моцна заснуць—як рукой адняло. А мая паня, покуль я спаў, стапнела, як лёд, на некай станці. Ось цяпер то добра ехаць: на ўсю лаўку адзін; хоць ногі папрастуюцца,—выцягнуся.

А—а—а—а, пазеваецца, што гэта значыць: ні разу білетаў шчэ ня пыталі; мо' вышаў які маніфэст, каторым дарма сягонья машынамі прудць. А шкада: білет за нішто прападае. А—а—а—а! праспаўся так добра, а зноў пазеваю.

Білеты вашы, білеты!—Дзякуй Богу! білет прыдасца.—Ваш білет?—Зараз паночку падам, недзі ў кішэні замахрушыўся; маю, як жэ—маю; пэўна, што па прошанаму ня ехаў бы ў госьці да кума Яхіма. А восяка—знайшоў шэльму. Кантроль глудзы вытарчыў—мусіць навічок—да білетаў ня прывык.—Білет ваш не важны, загрымеў страшным голасам.—Не я друкаваў—такі ў касі выдалі. Вы не салдат, білет не важны.—Не, братка, гэта ўжо за востры жарты! Кажы каму іншаму, што забыў салдаччыну, я ж буду помніць яе, канаючы.—Білет салдацкі—для салдату формі. І гэта, паночку, маю—толькі пад сподам. Бачыце! нескладна выпусьціць на шніюраваныя чэравічкі; а шапку—ў куфэрку вязу на гасьцінец куму Яхіму. Зараз як піць даць пакажу усё.—Высадзіць! засоп на малодшага кандуктара. Ані апомніўся: машына наляцела на станцю—высадзілі.

—А бадай жэ вас немач! ды што ж я цяпер параджу? як раз на поў дарозі: на права—Менск; на лева—Бердзічэў; ні туды, ні сюды. Аж нос з бяды скорчыўся,—чаго добрага арыштуюць. Ні з мейсца ня рушуся. Зацялася душа! У папйрок рэльсаў лягу—рэжце, драгуйце хрышчонага чэлавека! Сьвяткуйце на маіх касьцях! Нябось дарма вам ня зойдзе, салдацкую шапку надзену. Ага! добра, што успомніў: маю ў кішані для сына Яхіма спранжыновага сабачку—брэхалку,—выму, прыцісну да сэрца, ніхай склікае народ, ніхай людзі ўбачуць вашу справядлівасьць хоць на прым—апрыля!*)

М. Крапіўка.

*) Прым—апрыля—гэта 1-га красавіка—дзень, у заторы выбачаюцца розныя і жывы.

Да дзеўчатак.

Дзеўчаткі! аглянiцеся кожная ўвокал сябе: колькі расьце каля хатак вашых крапівы, палыну, ды рожнай iншай дзікухi! Толькі дзе ня дзе рукой працавітай, рупнай дзяўчынкі ў гародчыку пасаджаны кветачкі.

Ах, як мiла апынуцца каля такой хаткі! Ешчэ не падышоў, а ўжо жоўты кракос вясёлым вочкам прыязна табе падмiргiвае; чырвона еаргiня важна кiваецца ў паклонi; сiва пахучая мята апусьцiла аслабелыя ад сыпаксты лiсточкi i як бы кажэ: „выбачай, што не магу прывiтацца“; дробнымi гузiчкамi сьмяецца нiзкi румянак суседкi мяты; толькi павiтуха—фасоля не мае часу: перавесiлася праз тын у чужы агарод варуўны i гутарку вядзе з бацьвiньням.

У такi гародчык выдзе нядзелькай рупная дзяўчынка: галоўка учэсана, сарочка беляя, спаднiчка хвалдавана; сама як кветачка жывая мiж сястрычкамi гародчыку.

Шкада, што ня усе такiе рупныя дзеўчаткi, як гаспадынька пекных красачак! Трапляюцца мiж вамi i такiе, што пры спатканьнi, хоць вочы ў кiшэнь хавай: зязюлька—не зязюлька, нi то дзяцел перасты: ў латачкi, крапiначкi; шчочкi—мурзаты, рукi—брудны, ножкi—закарэлы; але ешчэ не канец усяму, зазiрнеш у хату такой дзяўчынкi: курачкi шпацэруюць па стале, на лавах хоць ячмень сей—такi чэрназём, цюцька пасудзе чысьце...

Часта бацькi, або суседзi рукой махаюць: байкi, кажуць, пад-ростак, за два гады не пазнаеце—так выгладзiцца, нябось тады i стол вышаруе, як будзе спадзевацца сватоў.

Надзейя пацешым сябе, ды больш ні слова—чаго добрага разыдзецца дрэнная слава...

Верым, што выйдзе дзеўка, як звон, але покуль што ўвокал хаты лебеда расьце, бадылі крапівы аж у шыбы стукаюць. Няпрыемна каля такой хаткі праехаць, ці прайсьці.

Дык вось, покi весна, зварочваемся да ўсіх дзеўчатак нашых с просьбай: засеіце, сястронкі. свае гародчыкі кветачкамі, а братаў папрасіце, каб пекна абгарадзілі. Што важнае: за якіе два адвячоркі тынок можэ быць гатовы. Самі ўбачыце, як пасьяла добра пасядзеццэ у такім гародчыку сьвяточным днём. А ў вонь—мы ўжо ад сябе зьвернемся да вашых братаў, каб дрэвачкаў пасадзілі.

Калі з ахвотай адны і другіе атклікнецца на нашу просьбу, то на зарок самі здзівіцца, што так вёска перэмянілася: ўся будзе у кветках, дрэўцы пасаджэны; чужынец, едучы, падзівіцца; свой чэлазек, праходзючы, пацешыцца.

Рэдакцыя-ж „Лучынкi“, даведаўшыся праз сваіх чытачоў у якіх дзеўчатак пякнейшыя гародчыкі, прышле ім гасьцінца—насьеньне рожных кветчак.

Цетка.

Свая почта.

Ракау, В. Ц—овічу. Пасылаем вам пробныя „Лучынку“ і „Саху“. З іх вы будзеце бачыць, што і як трэба пісаць. Папрабуйце прыслаць ешчэ што колечы прозай; каб пісаць прыдатныя да друку вершы, трэба ведаць усё правілы, як іх складаць. Для добрага вершу мала таго, каб толькі сходзіліся канчаткі у строчках.

М—скай, з Могілеушчыны. Рэч—нішто, толькі задаўгая да „Лучынкi“; прышліце тые, а каторых упамінаеце.

К—ск, Г—анскому. Нарэкаеце на непрыхільнікаў: іх усюды болей, чым трэба; толькі вытрывай і шчырай працай перэканаеце іх. Не трацьце веры у справу—ўсё жыцьцё ешчэ перад вамі.

Полянi, Н. Ау—эвічу. Гэтае апаведаньне ёсьць надрукавана ў расейскіх хрэстаматых: „Живое Слово“ ст. 19, стр. 28 і ў „Роднай Ръчи“ ч. I Соколова, ст. 74, стр. 41.

Падобны, але ня зусім такі, прыпадак быў некалісь у Міншчыне—ў лясох Ваньковіча.

П. А. Кол—аку. Пры разгадках нельга пераменіваць назначэнага рысунку, як на гэты раз вы зрабілі з № III, бо гэткая разгадка ня будзе лічыцца.

Д р а б я з а.

Ноніурэ № 4.

I. Шарада (Ю. Ф—ко).

Першы—страшэнная сіла,
Змагае усіх ён людзей;
Як зможэ—дык неяк нам міла,
Хоць часам жыцьця ён цяжэй.
Другое—у кніжцы спаткаеш,
Бо літэрай будзе яно;
А першы адверніш—пазнаеш
Як гляніш у люстра адно.
Усё—гэта дар нам ад Бога,
Патрэбны ён кожнаму з нас;
Жыцьця ня было б ніякога,
Усё каб забраў хто падчас.

II. К а р э к т а.

. он . . на . . кі . . кр . . ь х . . ры цё . . ые
П . . гл . не я . . а на . н . . ай . ів . .
. бу . . ць жы . . д . . ткі . ат . . ные
До . . аю д . . яй—оля . сч . . ьлі . . ю.

У друкарні няумысьля выкінулі з набранага вершу некаторыя літэры; дапісаць іх заместа точак, каб атрымаць патрэбны верш.

III. А р х м а г р а ф .

+	1	4	2	9	6	8	7
12	+	8	7	10	7	17	3
5	7	+	13	8	14	7	4
5	16	15	+	11	3	11	13
5	7	15	2	+	8	6	5
18	4	7	8	17	+	9	21
19	6	5	7	14	2	+	3
20	13	4	7	12	13	8	+

Значэньне слоў:

1. Дрэва.
2. Часьць зямлі у гаспадарцы.
3. Кніжка.
4. Народнае сьвята.
5. Польскі вучоны.
6. Народ у Эўропе.
7. Мужчынскае імя.
8. Месяц.

Перэставіць літэры так, каб атрымаць восем слоў.
Літэры на месцы крыжыкаў дадуць імя народу.

IV. Складаньне літэрау.

а, в, д, е, е, з, з, і, й, й, й, й, л, л, м, м, о, о, р, с, у, у, х, ю.
З напісаных літэраў улажыць вядомую приказку.

V. Жарт.

Хто на ўсе рукі майстар.

Разгадкі конкурсу № 3.

I. Шарада: Я—ры—на. II. Жартоўная загадка: Кот—ток; IV. Перэстаноўка слоў: Купіў бы сяло, ды грошай гало; V. Жарт: У слове „б—і—б—л—і—я“ шэсьць літэраў.

III. Квадрат:

Г а р т н ы к
я л б о у
л н у р п
у у Г л а
д р а о л
я у р ч о а
Б н у ш р а к

Прозьвішчы пісьменнікаў: 1) Гартны, 2) Купала, 3) Каршун, 4) Бядуля, 5) Галубок, 6) Бурачок, 7) Гурло, 8) Гарун.

Добрыя разгадкі прыслалі:

5 задачай ніхто ня прыслаў. 4 задачай: А. Колпак, А. Давідоўскі, А. Грамава, І. Дубняк, А. Ганчарык. 3 задачай: А. Міхалевіч. 2 задачай: К. Петровіч.

Дзеля таго што усіх разгадкаў ніхто ня прыслаў, першай наградой ня было; другая награда выпала А. Давідоўскаму (п. Грозаў Мінск. губ. двор Пукоў), катораму яна і выслана.

Увага! Надрукованы тут „купон“ трэба вырэзаць і наклеіць на пісьмо там, дзе пішэцца адрэс. Бяз „купону“ разгадкі разглядацца ня будуць. Разгадкі трэба прыслаць не пазьней як праз тры тыдні ад выхаду ў свет „Лучынкi“. Між прыслаўшымі добрыя разгадкі усіх задачай, рэдакцыя разыграе гадавую падпіску „Лучынкi“, што можна замяніць беларускімі кніжкамі на 2 рублі с перасылкай. Між прыслаўшымі ня менш 3 добрых разгадкаў, рэдакцыя разыграе поўгадовую падпіску „Лучынкi“, што можна замяніць кніжкамі на 1 р. с перасылкай. Прысылаючыя разгадкі павінны чытальна напісаць: 1) Прозьвішчэ, 2) Адрэс свой, або каму высылась „Лучынку“, ці кніжкі, 3) Што высылась: „Лучынку“, ці кніжкі і якія хацеў бы.

КУПОН ДА КОНКУРСУ „ЛУЧЫНКІ“

Мінск, Александрoуская № 25.

Вырэзаць і наклеіць замест адрэсу.

Pryjmajecca pieredpłatą na „MAŁADUJU BIEŁARUŚ“

Zborniki z addzielami:

1) Hramadzianskim, dzie razbirajucca nieadložnyje dla bielaruskaho hramadzianstwa sprawy.

2) Nawučnym z asabliwaj uwahaj na nawučnaje paznannie Bielarusi.

3) Pryhožoho piśmieństwa i štuki.

Wydańnie drukujecca na dobrej papiery, prybranaje wokładkaj i za-
staŭkami—wiużetami u Bieluskim stylu, a także pawieduh patreby i mah-
čymaści — z malunkami.

Kožnaja kniżka drukujecca i takimi i siakimi literami (ruskimi i la-
cinskimi) pa 160 stranic. 8° wialikaho farmatu.

Być supracounikami „Maładoje Bielarusi“ abiecalisia našy bielaru-
skije pieśniary i publicysty, a także wiadomyje wučonyje i profesary.

Predpłatą pryjmajecca na seryju (4 kniżki) — s pierasylkaj 3 rubli.—
Biez pierasylki kożna kniżka pa 1 rublu. Wyjšli z druku 3 kniżki.

Adres wydawiectwa „Maładaja Bielarus“.

С.-Петербургъ, Издательство „Zahlanie sonce i u naše wakonce“ В. О.,
4-я линия, д. 45. кв. 16.

Tam že pryjmajucca abwiestki dla pamieščeńnia u «Maładuju Bielarus».

Zmiest 1-ho sšytka 1-j seryi časopisi „Maładaja Bielarus“.

1) Заместа прадмовы. 2) На дарозе да новаго жыцця.—А. Новіны. — 3) Мой родны край. — А. Паўловіча. 4) Сон на кургане. Я. Купалы. 5) Asiennije listy. Lišniaja—Ciotki. 6) Churara-ral...—L. Chmuraho i др.

Zmiest II- sšytka.

1) Беларускай Моладзі.—А. Погодіна.—2) К пытаньню аб на-
ціональных адносінах у Беларусі і Літве.—А. Новіны. 3) Ватрак.
Jak Janka zabahacieŭ i др. J. Kołasa. 4) Амэрыканец.—Новіча.
5) Wieršy.—Ciški Hartnaho. 6) Prywid. «Siabra s kaŭbasaj».—
Własta. 7) Wieršy — F. Čerныšewiča.

Zmiest III-ho sšytka.

1) Наш шлях.—А. Новіны. 2) З лісту п. проф. Э. А. Воль-
тэра, 3) Аб маладым паэце с Крошына. А. Янулайтэца
4) Wieršy—К. Вуйло. 5) Апошняя спатканьне. Парабкі. Шчырая
каханьне.—Галубка. 6) Вершы—Я. Журбы. 7) Abrazki—Z. Bia-
dul. Вершы. А. Гурлы. 9) Zialonka.—Ciotki. 10) Wieršy. —
А. Pietraškiewiča. 11) Родныя абразкі. Міхалкі. С. і др.

Biełaruskaja Kniharnia

Wilnia, Zawalnaja 7.

Wia dzie a hulnicki i drobny handel biełaruskimi kniżkami, dasta ũlaje kniżki ab Biełarusi u druhich mowach, pryjmaje da drukawańnia rukapisy.

Kniżki biełaruskije kniharnia wysyła je i nakładnoj pła taj. Chto wypisywaje bolš čym za rubla kniżek za pierasyłku nie pła cić. Chto wypisywaje nakładnoj pła taj a pła čywaje za nakładnuju pła tu 10 kap. za „zakaz“ 7 kap. Pryjmajecca padpiska na hazety.

Handlarom Biełaruskaja Kniharnia daje wialikuju ustupku.

Biełaruskaje Wydawieckaje Tawarystwo u Wilni

prystupajučy da wydawieckaj pracy pawiedamla je usich kamu doraha sprawa biełaruskaho adradžeńnia, ab tym, što tawarystwo stawić sabie metu u pieršy čarod wypuskać u świet pa sile mahčymaści takije kni h:

Piśmo świateoje cełaje, Historyju staroha i nowaho zakonu dla dziaciej u školach, Kniżku da nabaženstwa Ewanhieličku na swiaty i niadzieli, Historyju kaścioła dla škol, Hramatyku biełaruskuju, Hieohrafiju, Słoŭniki, Arytmetyku, Knihi dla nawučańnia u školach, knihi papularnyje ab sielskaj hasparydary. Wydawiectwo zwiertajecca s prośbaj da šanoŭnych piśmieńnikoŭ prysyłać jak možna najchutčej swaje rukapisy wyšej aznačenych kniżek.

Adres: Wilnia, Kaštanowaja № 5, kw. 4. Biełaruskaje
Wydawieckaje Tawarystwo.

AD PACZATKU 1913 HODU

WYCHODZIĆ U WILNI

TYDNIOWAJA KATALICKAJA
HAZETA

„BIEŁARUS“

niasie jana sztotydzien wiaskowamu bielarusu-
kataliku u jaho rodnaj mowie żywoje katalic-
kaje

SŁOWA PARADY,
PACIECHI,
AŚWIĘTY.

Chto chce zaznajomicca z hazetaj
„BIEŁARUS“ — ohaj padaś swoj
adres, dyk Redakcija paszle jamu
na probu adzin-dwa numery ha-
zety — darma.

Adres Redakeji i kantory:

WILNIA,

Wilenskaja wulica 18—6.

„ЛУЧЫНКА“

Hutarki dla starych i małych ab żyćci i nawucy.

„Lučynka“ budzie pieršym biełaruskim miesiačnikom dla nawuki i edukacii padrastajučaha maładoha pakaleńnia.

„Lučynka“ srawić sabie za metu być dobrym i mudrym pawadyrom maładzieży, wiaści jaje k praūdzie, dobrym zwyčajam, kačańniu swajej bačkouščyny, šanawańnia čužoj nacii i włery.

„Lučynka“ żywymi prykładami i u apawiedańuiach budzie ūplywać na dušu, charakter i rozum małych swaich čytačoŭ, kab wyrabić z ich nia tolki dobrych synoŭ i dačoŭ, ale i sprawiadliwych, sumlonych ludziej i hramadzian.

„Lučynka“ apisywajučy żyćcio wialikich i siarednich ludziej budzie prywučać da trymańnia swajho słowa, praūdziwaści, ščyraści, ćwiordaści charakteru, kab čelawiek nie zbiwaŭsia s puci, na katorym jon pastanawiŭ isci.

„Lučynka“ budzie atkrywać pa trochu pierad swaimi čytačami wialikuju i dziūnuju knihu świetu i pryrody, dzie usio maje swaje pryčyny, i swaje mudryje zakony.

„Lučynka“ znajomiacy z żyćciom żywioł, ptuśak, ryb, raślin, pa-starajecca załażyć u sercy cara natury litasć da żywiołoŭ.

„Lučynka“ budzie pašyrać kruhazor, tłumačyci usie źjawy pryrody, hłaŭnyje zakony fiziki i chimiji, żyćcia ziamli, pierad katorymi astanaŭliwajuca u paŭsiadnieŭnym żyćci, jak piered niezrozumiełymi zahadkami.

„Lučynka“ u swaich apawiedańniach budzie źwiertać uwahu na charastwo żyćcia budzie razam s čytačami zahładywać u chatu, u škołu, u pole, u wiosku, u miastečka, u miesta, raskrywajučy małym wučam šyrej i šyrej żyćcio.

„Lučynka“ budzie dawać apawiedańnia, wieršy, narodnyje kazki, basni, pasłowicy, zahadki.

Kożnaja knižka „Lučynki“ budzie saŭsim zakončennaja reč budzie mieć ad 32 da 48 stranic i za hod wyjdzie ceły kruh da čytańnia hłaŭnym sposabam z bytu biełaruskaho.

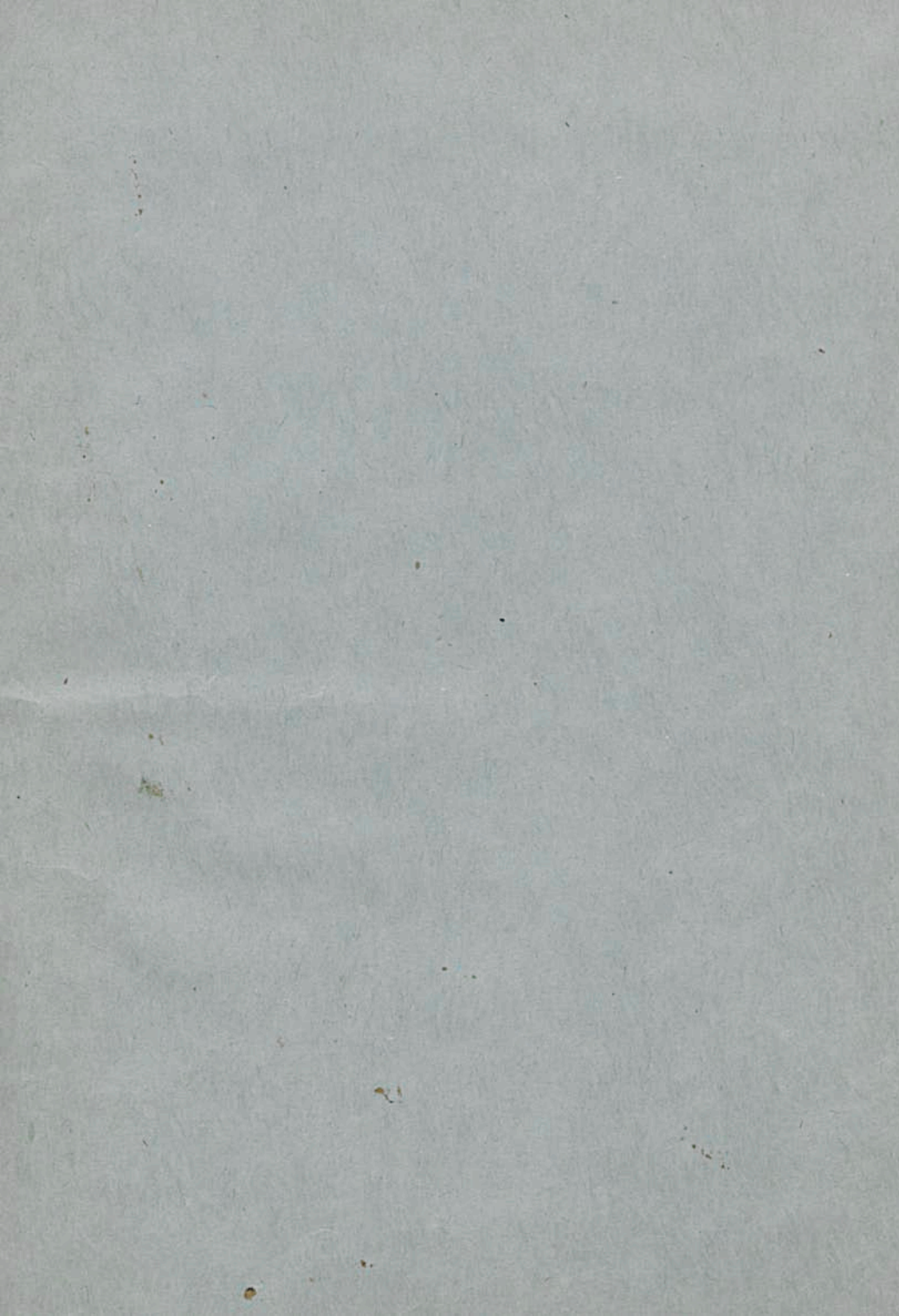
„Lučynka“ budzie znajomić z beohrafijej i historyjej rodnaho kraju. Zaświecim že našu „Lučynku“, nichaj že jana razharajecca i aświečaje rodnym cichim świetam našu moładź.

Padpisnaja cena na „Lučynku“: na 1 hod—2 rub., na 2 mies.—1 r., na 3 mies.—50 k. asobny numer 15 k. s pierasyłkaj 17 k.

Padpisnaja cena na „Lučynku“ razam s sielsk.-hasp. miesiačnikom «CAXA»: na 1 hod—3 rub., na 6 mies.—1 r. 50 k., na 3 mies.—75 k.

Padpisčyki „Sachi“ dastajuć darma na probu lepšyje hatunki nastieńnia. Moźna padpisacca i atkrytkaj, prosiačy kab platu nalażyłi na pieršy wysłany numer.

Adres redakcii „Lučynki“ i „Sachi“ Minsk Aleksandroŭskaja wul. 25. Redaktar-wydawiec „Lučynki“ i „Sachi“ A. Ulasou.

Бел.

А

1964 г.

Бел. адзвал
1994 г.

00000030777 15